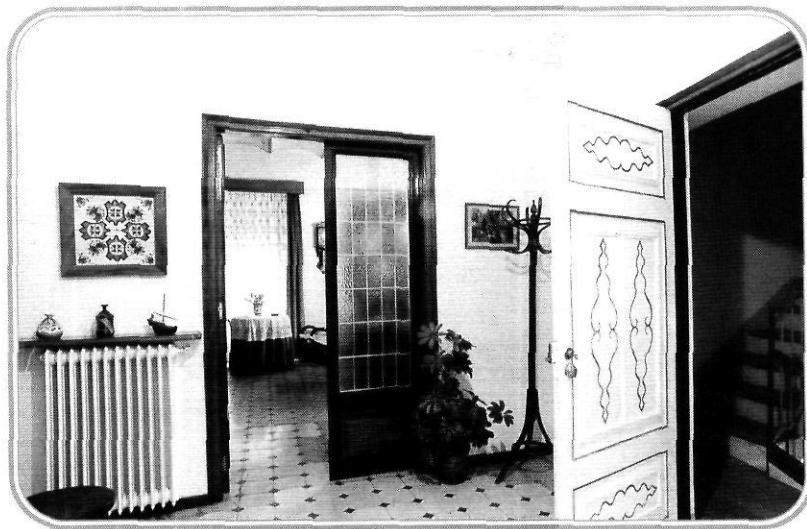
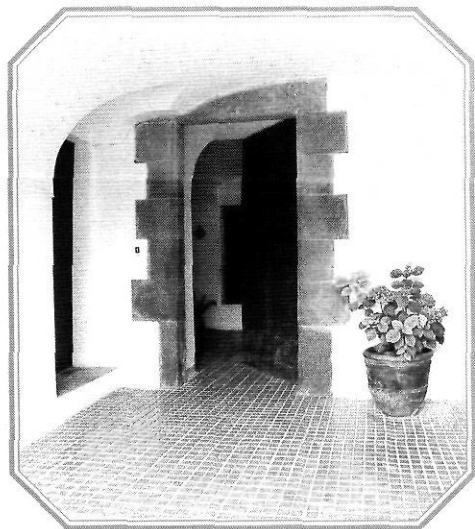

El segon pis i el taller

Pugem al segon pis i entrem a una llarga estança coberta amb toscos rajols.

Té aires de golfes ben endreçades però d'una buidor gairebé total. Fou en aquest lloc que el pintor Llavanera va instal·lar el taller.

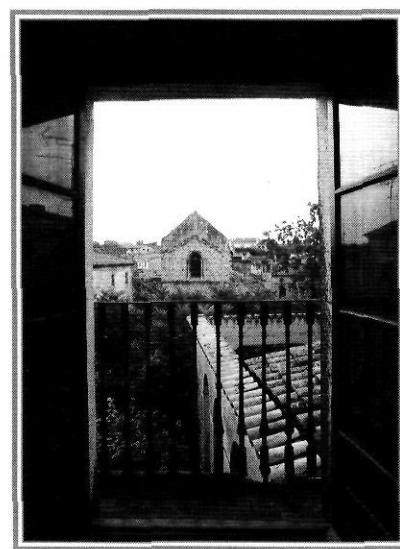
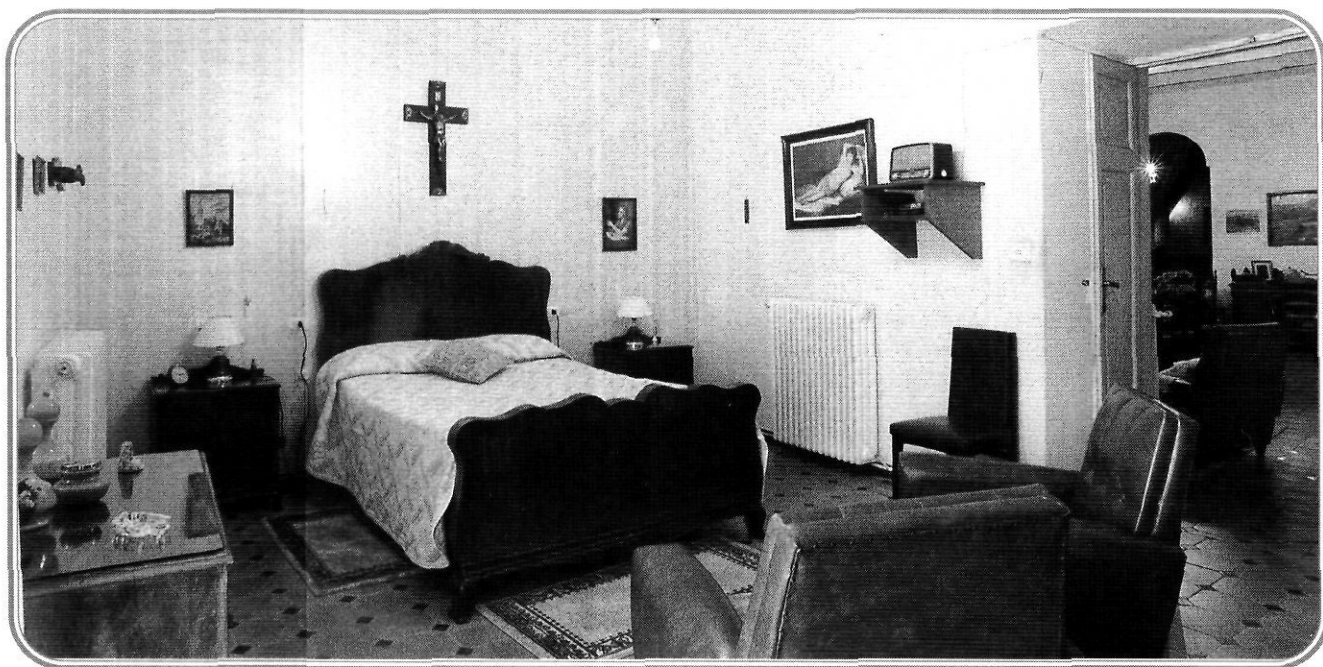
La nuesa que el desabriga resta salvada per la volada de la llum que s'hi rabeja, gràcies als balcons que la mestressa ha esbatanat i al finestral que s'obre davant la placeta vestida amb acàcies.

El frontis secular de Santa Maria ullprèn per la claror que fa. Si les mirades poguessin desgastar-lo no es mantindria pas amb l'airostat que el caracteritza.

Dos autoretrats i dues germanes

Ens ha agradat poder veure en les parets enguixades de la banda posterior una figura de dona vestida a la moda de les primeries d'aquest segle, marcada per un gris blavós força pujat. Un xic més enllà sobresurt un cap d'home dibuixat amb bon traç, mentre en un plafó de porta revel·lida pintada amb un blau que ha acabat per estirar-se, destriem dues siluetes de romans fetes a llapis que donen fe que el pintor Llavanera, qui sap si en un moment que li escassejaven les teles, aprofitava parets i portes per a deixar-hi impresa la passió vocacional.

Possiblement en aquest taller va pintar-hi algun dels seus autoretrats, el que ens el mostra jove, concentrat,

amb la part dreta del rostre lluminosament viva, i l'altra part submergida en una ombra que no pot esvair la intensitat de la mirada, la sensualitat dels llavis, la força de l'expressió.

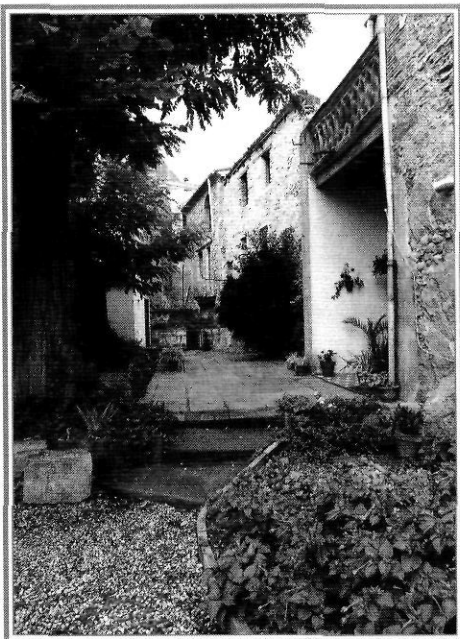
El segon autoretrat ens el presenta més pagesívol i sorrut, coberta la testa amb una gorra de visera, el coll abrigat amb un mocador blanc, i un gec fosc que fa més destacables els trets de la cara.

I qui sap si va pintar-hi *Les dues germanes*, amb una de les quals es va casar poc abans de morir. Absortes en les robes que cusen, centren l'interès d'una composició equilibrada, d'una qualitat pictòrica que les fa protagonistes plàstiques d'un interior casolà marcat per pinzellades que pinten i matisen alhora.

El pintor Marià Llavanera

La casa de Marià Llavanera no conserva gairebé res del que la va vestir, com no sigui el mosaic de les estances que tantes vegades petjà i l'escala que, vital com era, devia pujar i baixar a grans gambades. Estigué llargs anys abandonada, sense que ningú es preocupés de les teulades, de les obertures, dels paviments, de tot el que calia ser mantingut i que els propietaris actuals s'esforcen a millorar.

Potser el seu taller, d'una punxant nuesa, és el que més ens ha captivat, sobretot perquè dins la claror neta i esbata-nada hi hem vist en Marià distribuint colors, determinant els valors pictòrics, formes i volums que evidenciaven la força de la terra on va néixer i morir.

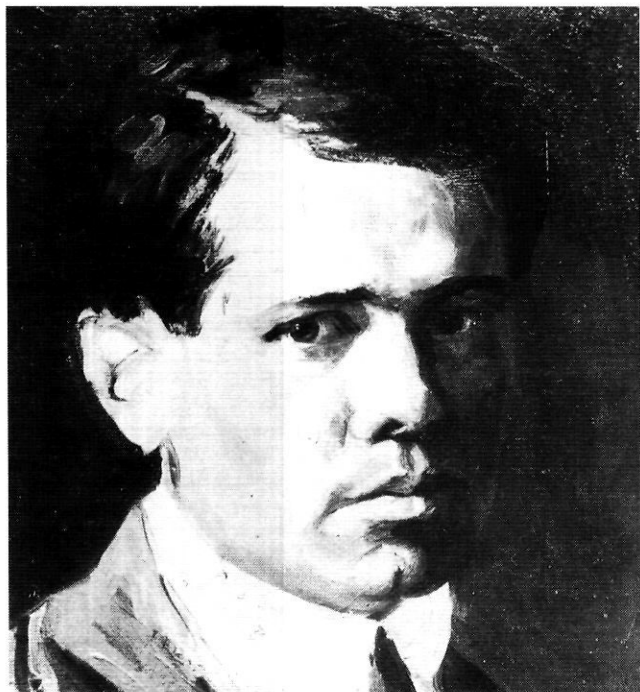

De nen es va formar a l'escola del poble, un més entre els nois que la freqüentaven. Participava en els jocs, en les escapades a les timbes del Manol banyant-se i empaitant-se a cor què vols, o reclamava tords fent sonar el botet amb l'habilitat dels experts, o prenia part en les festes majors dels pobles veïns, i també en caceres organitzades per abatre, amb pluja de perdigons, els ocells, o tirar trets amb escopetes d'un sol canó als conills aquissats per gossos famolencs i trescadors.

Va ser un ciclista d'empenta que recorria els camins veïnals plens de basses i clots amb la inquietud de l'esportista que obté amb una velocitat incontrolada els primers èxits entre els companys.

L'escriptor Carles Capdevila, en un fulletó de *La Publi-citat* aparegut el dia 11 de novembre de l'any 1927, quatre

dies després de la mort del pintor, deixà escrit: «Fins als vint-i-cinc anys el seu delit era córrer, caçar, esbravar la meravellosa vitalitat del seu cos». Més avall afegia: «Quan es descobrí pintor, hagué de lluitar amb l'oposició de l'avi, que era el cap de casa. Però un cop decidit, res no el podia deturar i començà a absorbir amb fúria aquell paisatge empordanès que havia estat l'escenari de les gestes atlètiques. El tornava a explorar amb uns altres ulls, i d'aquella exploració, d'aquell nou contacte, en sortia aquella pintura excepcional, brava, directa, tendra i rude alhora, treballada amb l'entestament del terrassà, però simple i robusta, i vehement. Era pintura d'autodidacte, escrita al dictat del temperament sense gaires intermediaris. De les breus excursions pels museus, no se n'enduia fórmules ni solucions tèc-

Autoretrat de Marià Llawanera, jove.

Un altre autoretrat de Llawanera.

niques escadusseres, passades mig d'amagat i posades a contribució d'una manera fraudulenta; d'aquestes excursions en treia una provisió de fe, una corroboració dels seus confusos anhels. Veia els holandesos, veia els venecians, devorava Corot i se'n tornava al seu paisatge de Lladó fortificat i més convençut que mai que el seu destí era pintar.»

Llawanera i Lladó

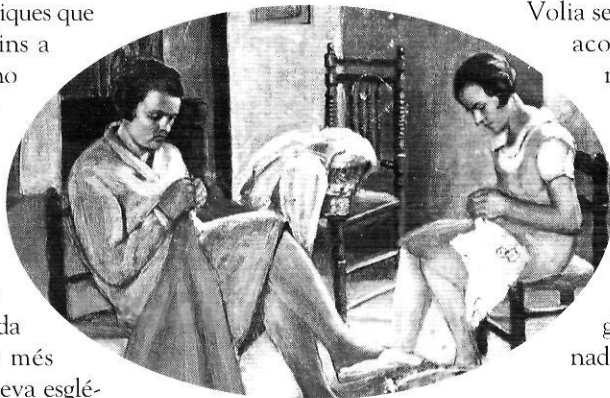
Capdevila estava ben informat, perquè superades les vel·leïtats d'adolescència, Llawanera, totalment atret i abstret pel paisatge lladonenc, pels serrats i veïnats de l'entorn, pels masos amarats de sol que allarguen l'ala de les teulades fins a projectar-ne l'ombra damunt la crosta de la terra, va ser, no sense tenacitat, un creador singular i un observador seduït pels conreus i els olivets que en els faldars de la muntanya del Mont absorbeixen colors i geometries que pel costat de llevant aviven panoràmiques que es despleguen sumptuosament fins a arribar a mar. Sentia seu Lladó, no solament perquè posseïa els paisatges que l'acompanyaven des de petit, sinó perquè la història que havia generat datava de tants segles, quan la Col·legiata de Santa Maria era la que protegia el llogarret i va continuar protegint-lo fins ben entrada l'època medieval. Va plasmar més d'una vegada la portalada de la seva església, d'airesos arquivoltes, diademes de pedra que

encara perduren, en un Lladó que ha recobrat notables peces arquitectòniques que enalteixen la vila.

Llawanera va ser un localista convençut. Fins i tot quan anava a Olot amb bicicleta per rebre lliçons d'Ivo Pascual, o sortia a pintar amb Francesc Vayreda, mai no va sentir-se atret per la suavitat del paisatge olotí, sinó arrapat, mentalment, a la poderosa plàstica del poble nadiu. Hi retornava sempre com si encara ho tingués tot per fer. Les cases, els olivets, els masos, la llum que sembla davallar de la muntanya de la Mare de Déu del Mont, els camins carreters, els arbres i els pujols, els veïnats. Tot era absorbit per la seva mirada xucladora i reflectit en les teles que creava.

S'ha dit que Llawanera era un primari. Potser sí que ho era, però un primari enlluernat per l'art dels florentins i venecians. No va copiar-ne cap, si bé fou en retornar d'Itàlia que es llançà de ple al tractament de la figura que des d'aleshores protagonitzà molts dels seus quadres.

Volia ser un creador sense influències. Ho aconseguí plenament abans que la mort el desposseís dels seus trenta-set anys de vida. L'obra que ens va llegar resisteix el pas del temps i les molsudes ombres que llisquen dels seus quadres revelen la força d'un pintor enamorat dels torrats, dels colors castanya, densos com les glevs de la terra que tan apassionadament va pintar.

Les dues germanes.

Montserrat Vayreda i Trullol